

v a k m a n s c h a p

Contouren van het beroep

Wat moet een counsellor kunnen en weten?

Het beroep van counselling maakt woelige tijden door. Zowel van binnenuit (waar counsellors willen weten hoe de beroepskenmerken en eisen moeten worden gedefinieerd) als vanuit de markt (waar cliënten willen weten wat een counsellor doet en kan en waar andere begeleidingsberoepen concurrerend zijn) is er de roep om meer helderheid omtrent de uitgangspunten en contouren van het vakgebied. Wat is er momenteel bekend over de eisen, de competenties, de noodzakelijke basiskennis van de counsellor? In welke mate verschillen de diverse beroepsverenigingen daarin? *Counselling Magazine* maakte een beknopt overzicht van uw werkterrein.

.....
Frank van der Mijl

In counsellend Nederland bestaan verschillende beroepsverenigingen die de basisregels en contouren van het beroep steeds duidelijker neerzetten. De belangrijkste zijn de Nederlandse Associatie voor Counseling NAC, de Algemene Beroepsvereniging voor Counselling ABvC en de Landelijke Vereniging voor Psychosociaal Werk LVPW, hoewel deze laatste de term counsellor vrijwel niet ge-

bruikt. Alle maken ook deel uit van de NFBK, de enkele jaren geleden opgerichte Nederlandse Federatie voor Begeleidingskunde, waar ook supervisors, psychologen en (loopbaan)coaches onder ressorteren.

Wat moet de counsellor kunnen en weten?

'Kunnen en weten' vertalen veel beroepsgroepen tegenwoordig in competenties, verzameld in een competentieprofiel. Ook de counsellors kennen zo'n profiel, al is de ene vereniging daar duidelijker in dan de andere. De ABvC verdeelt competenties in de drie groepen

analytisch, sociaal en persoonlijk en onderscheid daarin micro-, meso- en macroniveau. Bondig geformuleerd komen deze competenties neer op het volgende:

- Op *microniveau* moet een counsellor psychische problematiek en/of zingevingvragen bij de cliënt en diens sociaal-emotionele en maatschappelijke omstandigheden kunnen herkennen, verhelderen en naar hulpvragen vertalen (analyse). De counsellor is in staat een samenwerkingsrelatie met de cliënt op te bouwen, te onderhouden en af te bouwen en over het proces te rapporteren (sociaal). Hij of zij is in staat te bemiddelen en effectief te communiceren (persoonlijk).
- Op *mesoniveau* is de counsellor in staat zich naar een organisatie of samenwerkingsverband te profileren (sociaal) en daarbij het eigen handelen en de beroepsattitude te verantwoorden (persoonlijk).
- Op *macroniveau* geeft de counsellor er blijk van het beroepsmatig handelen te kunnen tonen en verhelderen naar de samenleving en bij te dragen aan de profilering en legitimering van het beroep (persoonlijk).

De NAC vermeldt op haar site dat zij zich aan regels conformeert zoals deze gebruikelijk zijn bij therapie en andere begeleidingsvormen in een wettelijk kader. Een apart competentieprofiel is niet – in elk geval niet openbaar – beschikbaar. Een en ander vertaalt de NAC wel in haar ethische code en gedragsregels (zie later).

De LVPW beschikt over een beroepsprofiel en toelatingsvoorwaarden, die momenteel nog worden geredigeerd naar aanleiding van de Algemene Ledenvergadering van juni 2010. Daarin onderscheiden zij drie deelgebieden van psychosociaal werkenden, namelijk: werker, therapeut en trainer. Veel sterker dan bij de andere verenigingen onderscheidt zij tal van kennisgebieden waarover de psychosociaal werkende moet beschikken. Ook schetst zij nadrukkelijk tal van opleidingseisen waaraan een lid moet voldoen, waarbij een Hbo-opleiding in psychosociale of aanverwante beroepen een minimumeis vormt. Een duidelijk profiel met competenties ontbreekt in de richtlijnen.

Gedragscodes

De ABvC en NAC kennen een gedrags- en/of ethische code; de LVPW kent een beroepscode. De NAC stelt de ethische code als basis, die zij vertaalt naar regels voor beroep en gedrag. In haar ethische richtlijnen onderscheidt zij drie niveaus van counselling:

- 1e niveau: respect, verwijzend naar de erkenning van de gelijkheid van ieder mens.
- 2e niveau: integriteit, autoriteit en autonomie van en bij de cliënt.
- 3e niveau: deskundigheid en verantwoordelijkheid voor deze kunde en voor de professionele relatie met de cliënt.

Vertaald naar de gedragscode, komt de NAC uit bij een beschrijving van attitude en handelen op basis van deze zelfde drie niveaus.

De gedragscode van de ABvC is een uitgebreide verhandeling van attitudes en maakt daarbij onderscheid tussen regels, richtlijnen en codes op de volgende deelgebieden:

- Integriteit, onderverdeeld in betrouwbaarheid, eerlijkheid en rolintegriteit;
- Respect, onderverdeeld in algemeen respect en die welke de autonomie en zelfbeschikking van de cliënt betreft. Verder betreft deze categorie allerlei regels rondom toestemming en het informeren van de cliënt, vertrouwelijkheid van de relatie, dossieropbouw, gegevensverstrekking en rapportage;
- Deskundigheid, te weten: vakbekwaamheid en grenzen van beroepsmatig handelen.
- Verantwoordelijkheid: kwaliteit en verantwoording van beroepsmatig handelen.

De LVPW kent een beroepscode waarin ethische normen en gedragscodes in zijn opgenomen. In de ethische uitgangspunten gaat het vooral om de zin van het bestaan, de mogelijkheid van ieder mens een eigen leven in te richten en zijn zelfhelende vermogens. De gedragscode is uitgesplitst in een aantal categorieën:

- algemene aspecten rondom vertrouwen, integriteit en betrouwbaarheid;
- beroepsgeheim;
- de verschillende relaties en hoe daarin te handelen, zoals die met de cliënt, collegae en zelfs stagiaires.

Tussen de codes en richtlijnen van de verenigingen is de nodige overlap te ontdekken, al is de 'organisatie' van de regels verschillend. Opvallend is dat bij de ABvC verreweg de meeste aandacht uitgaat naar de precieze formulering van en uitweiding over het competentiegebied 'Respect'. Bij de NAC besteedt men meer aandacht aan de andere terreinen. De aandacht van de LVPW gaat vooral naar gedrag in relaties tot andere partijen. De NAC beperkt zich vooral tot de counsellor en diens relatie met de cliënt, terwijl de ABvC nadrukkelijk regels opneemt over de positie en profilering van de counsellor op hogere niveaus (organisatie en samenleving).

Toelatingseisen

In de afspraken rondom de uitoefening van het beroep bestaan de nodige overeenkomsten tussen de verenigingen. Met name echter in de eisen van toelating zijn er de nodige verschillen.

De NAC stelt zich op als laagdrempelige vereniging en geeft op haar site een duidelijk overzicht van de toelatingseisen, waarbij men (naast een aspirant-lidmaatschap) kan kiezen voor basis- en geaccrediteerd counsel-

lor. Voor beiden gelden een vooropleiding op minimaal HBO-niveau en een counselingopleiding (van minimaal 250 resp. 500 uur) als toelatingseis. Verschillen zitten met name in de vereiste werkervaring (minimaal 50 resp. 600 uur), de genoten supervisie bij een geaccrediteerde leer- of psychotherapeut en de eisen rondom attitude en bewijslast. De laagdrempeligheid van de NAC uit zich dus vooral in de toelatingmogelijkheden tot basiscounselor. En bovendien heeft de NAC geen opleidingen erkend, al wil zij dit in de toekomst wel doen. Bij de NAC geaccrediteerde counsellors kunnen zich inschrijven in het Register Zorgverzekering, waarmee vergoeding door diverse verzekeraars tot de mogelijkheden behoort. De ABvC kent behalve het aspirant-lidmaatschap (voor hen die nog in opleiding zijn) alleen de titel registercounselor. Daartoe komt een lid in aanmerking als deze een counselingopleiding heeft voltooid aan een geaccrediteerde of door de vereniging zelf erkende opleiding. Andere toelatingseisen kent de ABvC niet.

De LVPW kent vergelijkbare toelatingseisen als de NAC: een erkende psychosociale basisopleiding, minimaal 400 uur werkervaring in het beroep, minimaal 330 contacturen per jaar en enkele uren supervisie op jaarbasis. Uitgebreider dan de andere verenigingen licht de LVPW toe wat zij verstaat onder HBO-werk- en denkniveau, waarbij begrippen als multidisciplinaire integratie en probleemgericht kunnen werken aan bod komen.

Naar een gezamenlijke toekomst?

Zoals uit het artikel over de rondetafel discussie elders in deze uitgave van *Counseling Magazine* blijkt, zoeken de verenigingen naar een identiteit van het vakgebied, de eigen identiteit van de vereniging en naar mogelijkheden voor samenwerking. Als men als buitenstaander een snelle blik werpt op de verschillende profielen en eisen, lijken het sterk van elkaar verwijderde werelden, vooral omdat de informatie niet overal even makkelijk vindbaar is en ook omdat de beschrijvingen onderling erg verschillen. Kijkt men beter, dan valt op dat er feitelijk veel overlap is, met name tussen ABvC en NAC, maar ook met LVPW. Samenwerking in het kader van de NFBK zou tot onderlinge toenadering kunnen leiden, al is de vraag of de verenigingen dat werkelijk willen. In beide gevallen kan het raadzaam zijn de overeenkomsten en verschillen met meer helderheid kenbaar te maken. De sites van alle verenigingen laten enigszins te wensen over waar het duidelijkheid van positie, eisen, rollen en attitudes betreft. Voor de cliënt maakt dit het moeilijk om een keuze voor een bij een van de verenigingen aangesloten counselor te maken. Maar misschien dat ook de counselor zelf niet goed weet waar hij tussen zou moeten kiezen als hij/zij een plek zoekt voor ontmoeting tussen vakgenoten en verdere professionalisering.

Overzicht beroepsverenigingen

De **Nederlandse Associatie voor Counseling NAC**, onderdeel van de *European Association for Counseling EAC*, werd opgericht in 1993. De NAC wil het beroep van counselor 'op de kaart zetten' en staat voor kwaliteitsgarantie. Zij beschrijft zichzelf als een kleine vereniging met een persoonlijke sfeer. Leden zijn aangesloten als basiscounselor en/of door de NAC zelf geaccrediteerd counselor. NAC kent een klachtenreglement en een ethische code. Ook heeft zij de 'Rechten van de patiënt' opgesteld. www.denac.nl

De **Algemene Beroepsvereniging voor Counseling ABvC** werd in 1997 opgericht en telt inmiddels zo'n 800 leden. Ook deze vereniging wil het beroep 'op de kaart zetten' en zet zich in voor professionalisering van de beroepsgroep. Zij wil daartoe opleidingsprogramma's bewaken en verbeteren en biedt (aankomende) counsellors training en ondersteuning. De ABvC kent naast aspirant-leden registercounsellors. De vereniging kent een competentieprofiel, een gedragscode en een klachtenreglement, alle openbaar. www.abvc.nl

De **Landelijke Vereniging voor Psychosociaal Werk LVPW**, opgericht in 1995, richt zich op de bredere groep psychosociaal werkenden, waar ook counsellors deel van uitmaken. Zij stelt zich ten doel de bekendheid, registratie en professionaliteit van deze beroepsgroep te bevorderen. De vereniging kent sinds 2011 leden in opleiding en geregistreerde leden. Zij heeft een beroepsregister, een beroepsprofiel en klacht- en tuchtrecht. www.lvpw.nl

Alle genoemde beroepsverenigingen zijn aangesloten bij de *Nederlandse Federatie voor Begeleidingskunde NFBK*, een overkoepelende organisatie waar diverse beroepen in de sfeer van begeleiden bijeen komen om een samenhangend beeld naar de markt uit te dragen. De federatie beoogt erkenning van deelnemende organisaties, uitwisseling, vertegenwoordiging en bijdragen aan de ontwikkeling van opleidingen. Andere leden: LVSC, NOBCO, NOLOC en NIP. www.nfbk.nl